

KÜÜN LAPÄEV, ISSANDA TEMPLISSE TOOMISE PÜHA

Ülle Reimann

Eesti rahvapärimeses on seda päeva kutsutud küünlamaarjapäevaks, Lääne-Eestis ka pudrupäevaks.

Issanda templisse toomise püha ehk küünlapäev, mida peetakse **2. veebruaril**, tähistab 40 päeva möödumist Kristuse sündimisest ja Tema templissetoomist. (Lk 2:22-33).

Piiblis algab see lugu nii: “Kui nende puhastuspäevad Moosese Seaduse järgi said täis, viisid nad lapse üles Jeruusalemma, et Teda seada Issanda ette”. (Lk 2:22) Tolle aja seaduste kohaselt tohtis naine Iisraelis minna pühakotta 40 päeva pärast poisilapse sündi ning tuua seal ohvriks paar turteltuvi või tuvipoega. Tüdrukute sünni puhul pidi naine veel kauem kodus püsima. Seletati seda nii, et tüdruk on tulevane elu edasikandja ning ema peab seega temale rohkem endast andma.

Pühakojas tulevad Maarja, Joosepi ning Jeesuse juurde Siimeon ja naisprophet Hanna ning kuulutavad Joosepile ja Maarjale, et Jeesusest saab oma rahva päästja.

Idakirikus ja armeenia kirikus on küünlapäev seotud Kristuse esimese templisse viimisega, läänekirikus aga tuntud kui Maarja puhastamise päev 40 päeva pärast Kristuse sündi. Püha tähistamine algas 4. sajandil Bütsantsis ja 7. sajandil Roomas. Laialdaselt on levinud legend, mille järgi süttisid küünlad Kristuse templisse viimisel, selle järgi on küünlapäev oma nime saanud. 11. sajandist alates hakati altari ees küünlaid pühitsema. See tava levis väga kiiresti kõikides Euroopa maades ja jäigi päeva tunnuseks.

Küünal ja valgus on peaaegu alati olnud Kristuse sümbol. Keskajal valmistati seepärast eriti suuri küünlaid ja paljudes kirikutes pühitsetakse tänapäevalgi sel päeval küünlad kogu järgneva aasta tarbeks. Lääne-Euroopas töid inimesed küünlaid kirikusse õnnistamiseks, seejärel põletati neid tähtsamatel pühadel kodudes. Usuti, et põlev küünal peletab eemale deemonid, nõiduse ja äikese. Saksamaal süüdati akendel küünlad, kuna usuti valguse puhastavasse ja kaitsvasse mõjusse. Kogu Euroopas levisid keskajal küünlaprotsessioonid, mis on püsinud siiani populaarsetena. Arvatavasti tulenesid need vanast tavast enne külvi tõrvikuvalgel põlde puhastada ja pühitseda.

Foto: photoangel - www.freepik.com

KÜÜN LAPÄEV EESTI RAHVAPÄRIMUSES

Veebruari rahvalik nimetus on küünlakuu, mis tähendab, et küünlapäev on olnud üks kõige tähtsamaid talvepühasid Eestimaal. Sellele osutab ka järelepäevade arv saartel, Läänemaal ning mujalgi. Peamiselt Läänemaal ja Saaremaal lõppesid küünlapäeval jõulud, mujal olid need pühad lõpetatud kolmekuningapäevaga.

Kui kellelgi oli alles pühadetoitu ja õlut, siis nüüd saadi kokku ning nn lõpetati pühi. Järelepäevi nimetati näiteks tahipäevaks ja küünlalühtripäevaks. Küünlapäeval pidi talveks varutud pool inimeste ja loomade toidust alles olema. Tavaliselt öeldi, et sel päeval murtakse talve selgroog, talve süda lüüakse lõhki, kõrred hakkavad lund pelgama, siga kõrva päikese käes paistma jne.

Keedeti rituaalseid toite, nagu odratangu- või odrajahuputru, seapead, seajalgu või seakülge, joodi punast õlut ja viina, 20. sajandil ka veini või punast mahla. Seakülje kohta on andmeid Võrumaalt, Lõuna-Tartumaalt ja Lõuna-Viljandimaalt. Seapea sömine oli kombeks mitmel pool, Virumaal, Põhja-Tartumaal ja osalt Võrumaal. Läänemaal ja veel mõnes paigas Lõuna-Eestis nimetatakse küünlapäeva pudrupäevaks. Söödi odratangu- või odrajahuputru. Ka Soomes on „kynttiläpuuro“ ja pudrupäev tuntud. Pühade juurde käis alati küünalde valamine. Pikki sajandeid valmistati kodudes rasvaküünlaid ning see oli üsna tavaline veel 20. sajandi keskpaigas. Uskumuse kohaselt põlevad sellel päeval tehtud küünlad heledalt ning nende valgus mõjutab inimesi, loomi ja taimede kasvu.

Küünlapäeva on tuntud ka kui esimest naistepüha, mil naised käisid külas ja kõrtsis ning mehed tegid kodus naiste töid. Saartel, Lääne- ja Lõuna-Eestis joodi küünlapuna ehk naistepuna, et ilusad punapõksed välja näha.

Töökalandris algas küünlapäevast kangakudumine ja kestis jüripäevani – selleks ajaks pidid kangad kootud olema, kui põllutööd algasid. Ketrustööd olid keelatud, küll aga oli lubatud õmmelda, näiteks Tartumaal ja Viljandimaal. Küünlapäeval palgati veel 19. sajandil kõrtsis sulaseid ja tüdrukuid, hooajatöölisi. Enne 19. sajandit kaubeldi ka mõisatöölisega. Kirde-Eestist on pärit üks omapärane küünlapäevakompe, mille kohaselt künnihärgadel kõrvetati sarvi, et neist saaks tublid tööhärjad.

Küünlapäeva ilmaga seostati suvist ilma ja head või halba viljasaaki. Selge küünlapäev tähendas ilusat suve, sajune küünlapäev aga vihmast. Käre pakane küünlapäeval tähendas jaagupipäevaks äikest.